

Jyväskylän esiopetussuunnitelma 2008–2010

1. ESIOPETUSSUUNNITELMATYÖ JYVÄSKYLÄSSÄ	3
2. ESIOPETUKSEN YLEISET PERIAATTEET JA TAVOITTEET	4
3. LAPSELLE JA LAPSIRYHMÄLLE ASETETTAVAT TAVOITTEET	4
4. ESIOPETUKSEN PEDAGOGINEN TOTEUTTAMINEN	5
OPPIMISKÄSITYS	5
OPPIMISYMPÄRISTÖ	6
TYÖTAVAT	6
5. EHEYTTÄMINEN JA KESKEISET SISÄLLÖT	7
5.1 EHEYTTÄMINEN	7
5.2 SOSIAALISET TAIDOT, TUNNE-ELÄMÄ JA VUOROVAIKUTUS	7
5.3 TYÖSKENTELYTAIDOT JA SUORIUTUMINEN PÄIVITTÄISTOIMINNOISTA	8
5.4 LEIKKI	9
5.5 SISÄLTÖALUEET	9
<i>Kieli ja vuorovaikutus .....</i>	<i>9</i>
<i>Matematiikka .....</i>	<i>10</i>
<i>Etiikka ja katsomus .....</i>	<i>11</i>
<i>Ympäristö- ja luonnontieto .....</i>	<i>12</i>
<i>Fyysinen ja motorinen kehitys sekä terveys .....</i>	<i>13</i>
<i>Taide ja kulttuuri .....</i>	<i>14</i>
6. ESIOPETUKSEN YLEINEN TUKEA	17
6.1 YHTEISTYÖ KODIN KANSSA	17
6.2 LAPSEN ESIOPETUKSEN SUUNNITELMA	17
6.3 ARVIOINTI	18
6.4 ESIOPETUKSEN OPPILASHUOLTO	18
7. ERITYISTÄ TUKEA TARVITSEVIEN LASTEN ESIOPETUS	20
8. ERI KIELI- JA KULTTUURIRYHMIEN SEKÄ ERITYISEEN PEDAGOGISEEN JÄRJESTELMÄÄN TAI PERIAATTEESEEN PERUSTUVA ESIOPETUS	21
<i>Saamenkieliset .....</i>	<i>21</i>
<i>Romanikieliset .....</i>	<i>21</i>
<i>Viittomakieliset .....</i>	<i>22</i>
<i>Maahanmuuttajataustaisten lasten esiopetus .....</i>	<i>22</i>
<i>Erityiseen pedagogiseen järjestelmään tai periaatteeseen perustuva esiopetus .....</i>	<i>22</i>
9. ESIOPETUKSEN OPETUSSUUNNITELMAN LAATIMINEN	23
ESIOPETUSTA SÄÄTELEVÄT LAIT JA ASETUKSET (LIITE 1.)	24
KASVATUS- JA OPETUSSUUNNITELMIA OHJAAVAT JA SÄÄTELEVÄT ASIAKIRJAT (LIITE 2.)	24
LÄHTEET (LIITE 3.)	24
ESIOPETUSTYÖRYHMÄ 2005 (LIITE 4.)	24

1. Esiopetussuunnitelmatyö Jyväskylässä

Jyväskylässä on kehitetty esiopetusta usean vuosikymmenen ajan. Kaupunki osallistui muun muassa valtakunnalliseen esiopetuskokeiluun jo 1970- ja 80- luvulla. Kaupungin omaa sisäistä kehittämistyötä on tehty yhdessä päivähoiton ja opetustoimen kanssa tiiviimmin 90-luvun puolivälistä lähtien laatimalla muun muassa yhteisiä esi- ja alkuopetuksen alueellisia opetussuunnitelmia. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden ilmentyttyä vuonna 2000 alueelliset suunnitelmat laadittiin uudelleen perusteiden mukaisiksi. Keväällä 2004 kaupungin esiopetustyöryhmä laati esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden muutoksen (42/011/2003) mukaisen päivityksen yhteisesti noudatettavaksi. Samalla alettiin valmistella yhteisiä kuntakohtaisia esiopetuksen linjauksia. Esiopetuksen linjaukset toimintavuosille 2005–2007 laadittiin esiopetustyöryhmässä vuonna 2004–2005 ja ne hyväksyttiin opetuslautakunnassa 30.8.2005. Esiopetuksen linjauksissa määritellään esiopetuksen tehtävä, järjestäminen ja toteuttaminen Jyväskylässä. Linjaukset päivitetään vuonna 2008.

Esiopetustyöryhmä aloitti esiopetuksen linjausten 2005–2007 edellyttämän kaupungin yhteisen esiopetussuunnitelman suunnittelun syksyllä 2005. Työryhmä päätyi itse laatimaan suunnitelman yleiset osat ja vastaamaan kokonaisuudesta. Lisäksi perustettiin kaksi työryhmää, toinen työstämään esiopetuksen yksityiskohtaisia tavoitteita ja sisältöjä sekä toinen pohtimaan erityistä tukea tarvitsevien lasten esiopetuksen osuutta. Jyväskylän päivähoiton mamutyöryhmää pyydettiin työstämään maahanmuuttajien osiota esiopetussuunnitelmaan. Työryhmät ja esiopetustyöryhmä kokosivat esiopetussuunnitelmaa vuosien 2006–2007 ajan. Lasten päivähoitopalveluissa vuodesta 2003 toteutettu varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen (Kunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma Jyvävasu 2005, yksikkökohtaiset vasut 2006–2007, lapsen vasu 2006) on lisäksi vaikuttanut esiopetuksen suunnitelman työstämiseen. Esiopetus osana varhaiskasvatusta on haluttu nivoa luontevaksi osaksi varhaisen opetuksen ja kasvatuksen kokonaisuutta.

Yhteinen sosiaali- ja opetustoimessa käytettävä lapsen esiopetussuunnitelma otettiin käyttöön vuonna 2001. Lapsen esiopetussuunnitelman päivitys on sen jälkeen jatkunut lähes vuosittain. Jyväskylän lasten päivähoitopalveluissa laadittiin osana varhaiskasvatussuunnitelmatyötä lapsen varhaiskasvatussuunnitelma vuonna 2006 ja se otettiin käyttöön myös esiopetusikäisillä lapsilla heidän esiopetussuunnitelmanaan.

Esiopetussuunnitelmatyön tavoitteena on ollut yhtenäisen linjan luominen kasvatuksen ja opetuksen toteuttamiseen. Sitä on edistänyt henkilöstön jatkuva ja pitkäkestoinen täydennyskoulutus. Valtakunnallisen esiopetusuudistuksen aloittamisen jälkeen tehtiin Jyväskylässä vuonna 2002 esiopetuksen toteuttamisesta arviointitutkimus (Kankaanranta & Gustafsson 2003). Tutkimus pohjusti jyväskyläläisen esiopetuksen kehittämisen suuntia tuleville vuosille.

Tämän esiopetussuunnitelman on laatinut Jyväskylän kaupungin esiopetustyöryhmä, johon kuuluu edustajia sekä lasten päivähoitopalveluista että opetustoimesta. Työryhmän jäsenet on lueteltu liitteessä 4.

2. Esiopetuksen yleiset periaatteet ja tavoitteet

Esiopetuksen tehtävänä on edistää lapsen kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen. Esiopetuksessa lapsen hyvinvointi turvataan tarjoamalla lapselle suotuisa kasvu-, kehitys- ja oppimisedellytykset yhteistyössä lapsen vanhempien kanssa.

Jyväskylän kaupungin esiopetuksen arvopohja pohjautuu yhteiskunnan perusarvoihin sekä ihmisoikeuksien ja lasten oikeuksien sopimuksessa ilmaistuihin periaatteisiin, joiden mukaan lapsella on oikeus turvallisiin ihmissuhteisiin, turvattuun kasvuun, kehittymiseen ja oppimiseen, tarvitsemaansa erityistukeen, terveelliseen ympäristöön, omaan kulttuuriin, äidinkieleen ja uskontoon tai katsomukseen sekä tulla kuulluksi ja ymmärretyksi.

Esiopetuksessa vahvistetaan lapsen tervettä itsetuntoa, ohjataan lasta ottamaan toiset huomioon ja tulemaan toimeen erilaisten ihmisten kanssa sekä pyritään antamaan hyvät lähtökohdat arkielämän toiminnoista selviytymiseen, elinikäiseen oppimiseen, elämänhallintaan ja itsenäiseen ajatteluun. Esiopetuksessa leikillä on keskeinen asema lapsen toiminnassa.

Esiopetus osana varhaiskasvatusta ja perusopetus muodostavat lapsen kehityksen kannalta ja sisällöllisesti johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden. Esiopetuksen toteuttamisessa tulee siten ottaa huomioon muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen tavoitteet ja sisällöt. Esiopetuksen opetussuunnitelmassa lapsille pyritään takaamaan tasavertaiset mahdollisuudet oppimiseen. Esiopetussuunnitelma on esiopetusikäisten opetussuunnitelma ja se täydentää varhaiskasvatussuunnitelmaa.

Jyväskylän kaupungin esiopetuksen opetussuunnitelman tarkoituksena on toimia perustana, jonka pohjalta yksikkökohtaiset toimintasuunnitelmat laaditaan. Toimintasuunnitelmien sisällöissä ja toteutuksessa otetaan huomioon jyväskyläläisyys kuten jyväskyläläinen luonto, kulttuuri, väestörakenne sekä kaupungin alueelliset omaleimaisuudet. Jyväskylässä esiopetuksella ja koko varhaiskasvatuksella on vahvat juuret koulutuskaupungin perinteissä. Näin ollen esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen kehittämisessä ja toteuttamisessa on leimallista runsas tutkimus-, koulutus- ja harjoitteluyhteistyö paikallisten oppilaitosten kanssa.

3. Lapselle ja lapsiryhmälle asetettavat tavoitteet

Jyväskyläläisessä esiopetuksessa tavoitteiden perusta on valtakunnallisissa esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa ja tässä Jyväskylän kaupungin esiopetussuunnitelmassa. Päiväkotitai koulukohtaiset ja lapsiryhmäkohtaiset tavoitteet pohjautuvat edellä mainittuihin asiakirjoihin. Jokaiselle lapselle asetetaan lisäksi yksilölliset tavoitteet yhteistyössä vanhempien kanssa. Tavoitteiden asettelun lähtökohtana ovat lapsen kehitys, tiedot, taidot, kokemukset ja erityistarpeet sekä lapselle merkitykselliset asiat. Yksilölliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjattujen tavoitteiden avulla eheytetään lapsen kokemusmaailmaa ja edistetään lapsen kokonaisvaltaista kehittymistä niin, että koti ja esiopetus kasvuympäristöinä tukevat ja täydentävät toisiaan.

Jyväskylässä esiopetuksen tavoitteena on, että

- lapsen myönteinen minäkuva ja terve itsetunto vahvistuvat
  - lapsi tuntee itsensä arvostetuksi ja hyväksytyksi omana itsenään
  - lapsi tunnistaa omia vahvuuksiaan ja heikkouksiaan
  - lapsi luottaa kykyihinsä ja taitoihinsa
  - lapsi kasvaa vastuuntuntoiseksi yhteisön jäseneksi, joka ottaa toiset huomioon
- lapsen oma kieli- ja kulttuuri-identiteetti vahvistuvat; lapsi oppi arvostamaan muita kulttuureja
- lapsen oppimaan oppimisen taidot vahvistuvat (mm. kriittinen ajattelu, tutkiminen, ongelmanratkaisutaidot, valintojen tekemisen taito, vastuu omasta oppimisesta)
- lapsen sosiaaliset ja tunne-elämän taidot kehittyvät (esimerkiksi toverisuhteet, itsesääätely, tehtäväsuuntautunut toiminta) ja lapsi oppii toimimaan vertaisryhmässä
- lapsi oppii arjessa tarvittavia perustaitoja mm. hyvät ruokailutavat, pukeutuminen, omista tavaroista huolehtiminen
- lapsi oppii ymmärtämään, miten terveyttä ja hyvinvointia ylläpidetään muun muassa liikkumalla, riittävällä levolla ja terveellisillä ruokatottumuksilla
- lapsi oppii pohtimaan oikeaa ja väärää
- lapsi oppii kunnioittamaan luontoa ja tutustuu kestävän kehityksen periaatteisiin (esimerkiksi lajittelu)
- lapsi omaksuu perustietoja ja -taitoja eri sisältöalueilta ja laajentaa näin maailmankuvaansa
- lapsi oppii arvioimaan itseään, omia kykyjään ja taitojaan.

4. Esiopetuksen pedagoginen toteuttaminen

Oppimiskäsitys

Esiopetusikäinen lapsi on aktiivinen, liikkuva, leikkivä, sosiaalinen, tunteva, tutkiva, pohtiva ja keskusteleva oppija. Esiopetusikäiselle kaikki tilanteet ovat oppimistilanteita. Oppiminen on kokonaisvaltainen yksilöllinen prosessi, jossa oleellista on lapsen ajattelu, aktiivisuus ja kokemukset. Lapsi oppii uusia asioita vuorovaikutuksessa toisten lasten ja aikuisten kanssa liittämällä tietoja, taitoja ja kokemuksia aikaisemmin opittuun.

Kasvattajayhteisön tehtävänä on toimia oppimisen mahdollistajana sekä tukea lapsen oppimista. Tehtyjen havaintojen pohjalta otetaan huomioon erilaiset oppimistyyliä sekä lasten yksilölliset tarpeet ja tavoitteet. Oppiminen on mielekästä kun siihen liittyy iloa, leikkiä, myönteisiä onnistumisen kokemuksia, vuorovaikutusta, kannustavaa palautetta, ongelmanratkaisua sekä arkielämään liitettyjä oppimistilanteita. Siten mahdollistetaan positiivisten oppimiskokemusten sekä myönteisen minäkuvan ja itsetunnon kehittymisen. Kasvattajayhteisön tärkeä tehtävä on pedagogisten valintojen avulla luoda myönteinen, turvallinen, oppimaan innostava ja toimintaan perustuva oppimisympäristö.

Oppimisympäristö

Esiopetuksen oppimisympäristö muodostuu *psyykkisestä* ja *fyysisestä* ympäristöstä. Psyykkinen ympäristö sisältää oppimisympäristön sosiaaliset, emotionaaliset, ja kognitiiviset osa-alueet. Sosiaalisessa ympäristössä oleellista on lasten ja kasvattajan sekä lasten keskinäinen vuorovaikutus. Vuorovaikutuksellisuudesta syntyy lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista tukeva ilmapiiri, joka muodostaa emotionaalisen ympäristön. Myönteinen, iloinen, avoin, turvallinen, rohkaiseva ja kiireetön ilmapiiri edistää lisäksi lapsen hyvinvointia ja oppimista. Kognitiivinen ympäristö tukee monipuolisesti lapsen oppimisvalmiuksia tarjoten mahdollisuuden seuraavaan lähikehityksen vaiheeseen.

Fyysiseen ympäristöön kuuluvat esiopetuksen tilat, materiaalit, välineet, piha-alue sekä lähiympäristö. Fyysisessä ympäristössä huomioidaan turvallisuus, terveellisyys, esteettisyys, monipuolisuus ja muunneltavuus sekä mahdollisuus aktiiviseen toimintaan.

Hyvä oppimisympäristö huomioi lasten yksilölliset tarpeet, vastaa lapsen kehityksellistä tasoa ja tarjoaa riittävästi haasteita kehityksen edistämiseksi sekä toimii oppimisen esteiden vähentäjänä. Lisäksi se kannustaa lasta monipuolisiin leikkeihin ja toimintoihin sekä liikkumiseen, havainnoimiseen, tutkimiseen, asioiden pohtimiseen, ongelmien ratkaisemiseen sekä ilmaisemiseen. Keskeisten leikki- ja työvälineiden sekä materiaalien tulee olla laadukkaita ja lasten saatavilla.

Esiopetuksen oppimisympäristön suunnittelussa, rakentamisessa ja ylläpitämisessä otetaan huomioon lapselle luontainen tapa oppia – leikki. Leikki voi olla joko lapsen omaehtoista toimintaa tai kasvattajan ohjaamaa. Aikuisen tehtävänä on havainnoida lapsen leikkiä ja siten saada tietoa lapsen kehitysvaiheesta ja ajatusmaailmasta. Näitä havaintoja hyödynnetään oppimisympäristön järjestämisessä.

Hyvä oppimisympäristö mahdollistaa pienryhmä- ja yksilötyöskentelyn ja on myös kieliympäristönä monipuolinen tukien lapsen kielellistä kehitystä. Myös lasten ja huoltajien tulee saada osallistua oppimisympäristön suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin vastuun ollessa aina kasvattajayhteisöllä.

Työtavat

Työtapojen valinta vaikuttaa siihen mitä ja miten lapsi oppii. Lähtökohta työtapojen valinnassa on yksittäisen lapsen sekä lapsiryhmän tarpeet, tavoitteet ja kiinnostuksen kohteet. Työtapojen valinnassa otetaan huomioon lapselle luontainen tapa toimia ja oppia leikkimällä, liikkumalla, tutkimalla, taiteellisesti kokemalla ja ilmaisemalla itseään. Monipuoliset ja tarkoituksenmukaiset työtavat tukevat oppimiskäsityksen toteutumista.

Esiopetuksen työtapoja ovat esimerkiksi havaintojen tekeminen, liikkuminen, kuunteleminen, keskustelu, lorut, sadut, draama, tutkiminen, kokeilut, laulaminen, soittaminen, kädentyöt, pienet työtehtävät ja retket. Myös leikki on esiopetuksessa tärkeä ja aina läsnä oleva työtapo. Kun lapsella on tilaa, aikaa, leikkivälineitä ja leikkirauhaa leikkimistä varten niin sisä- kuin ulkotiloissa, lapsi oppii leikin kautta luontevasti ja aktiivisesti kouluvalmiuteen liittyviä tietoja ja taitoja. Esiopetuksen tavoitteet, sisällöt ja työtavat nivotaan eheytetysti lapsen elämään ja lapselle merkityksellisiin asioihin liittyviin kokonaisuuksiin.

5. Eheyttäminen ja keskeiset sisällöt

5.1 Eheyttäminen

Opetuksen eheyttämisessä oppimisprosessi muodostuu sisältöjä tärkeämmäksi. Prosessimainen työskentely mahdollistaa keskeisten oppimisen taitojen oppimisen. Eheyttämisen tavoitteena on auttaa lasta jäsentämään omaa elämäänsä ja omia kokemuksia mielekkäiksi kokonaisuuksiksi lapsen omista tarpeista ja lähtökohdista käsin. Yhdessä neuvoteltu yhtäläinen tavoitteisto kodin ja esiopetuksen välillä eheyttää lapsen elämää ja edistää oleellisesti lapsen oppimista ja kehittymistä. Tärkeää on kiinnittää huomiota myös tavoitteiden jatkumoon koko varhaiskasvatuksessa ja erityisesti lapsen jatkaessa esiopetuksesta alkuopetukseen perusopetuksen pariin.

Eheyttävässä opetussuunnitelmassa opetus muotoutuu kokonaisuuksista. Eheyttämisessä kokonaisuudet liittyvät toisaalta lapsen elämänpiiriin ja kiinnostuksen kohteisiin ja toisaalta lapsen maailmankuvaa laajentaviin ja jäsentäviin sisältöihin. Keskeistä toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa on aktiivinen vuorovaikutus lasten kanssa ja lapsille merkityksellisten kokemusten tuottaminen. Lapsi kokee oppimisen merkityksellisenä, kun opiskeltavat asiat sidotaan hänen arkielämänsä tilanteisiin ja lapsi havaitsee, että opituilla asioilla on käyttöarvoa.

Esiopetuksen sisältöjen monipuolisuuden avulla lapsi laajentaa maailmankuvaansa ja oppii tuntemaan itseään ja erilaisia taitojaan oppijana. Eheyttämisen monimuotoisuus ilmenee siten, että eri sisältöalueet otetaan suunnittelussa ja toteutuksessa huomioon, ja että niitä tarkastellaan osana kulloinkin muotoutuvaa kokonaisuutta. Eheys syntyy siten, että löydetään eri asioita – lasten arkipäivää ja eri sisältöalueita - yhdistävä periaate tai looginen yhteys.

Esiopetuksen sisältöaluejako on kasvattajalle suunnittelun apuväline. Kasvattajan tulee tuntea opetettavat sisältöalueet hyvin, jotta hän kykenee hahmottamaan niistä syntyviä kokonaisuuksia ja suunnittelemaan tavoitteellista opetusta, jossa eri sisältöalueet tulevat huomioiduiksi. Teemakokonaisuuksiin pohjautuvassa prosessipainotteisessa työskentelyssä opettaja ei suunnittele toimintaa kuitenkaan sisältöaluejakoisesti, vaan rakentaa teemakokonaisuutta yhdessä lasten kanssa hyödyntäen niitä sisältöalueita, jotka auttavat lasta käsiteltävän asian sekä opittavan tiedon tai taidon jäsentämisessä ja sisäistämisessä.

5.2 Sosiaaliset taidot, tunne-elämä ja vuorovaikutus

Esiopetuksen tehtävänä on edistää sosiaalista ja emotionaalista kehitystä sekä tarjota monipuolisia mahdollisuuksia vuorovaikutukseen muiden ihmisten kanssa. Sosiaalisina taitoina pidetään muun muassa

- toverisuhteisiin liittyviä taitoja (pyytää toisia mukaan leikkiin, osallistuu keskusteluun, on sensitiivinen toisten tunnetiloille)
- itsesäätelykykyä (kykenee kompromisseihin, pystyy hillitsemään itsensä ollessaan vihainen)

- jämähyyttä (omien puolien pitämistä). Vertaisryhmissä saadut sosiaalisten taitojen mallit ja onnistumisen kokemukset ovat merkittäviä.

Vertaisryhmässä lapsi tuntee kuuluvansa johonkin, saa kokea läheisyyttä ja kumppanuutta. Ryhmässä lapsi opettelee yhdessä toimimista ja kompromissien tekemistä, mutta myös oman paikan ottamista, jämähyyttä ja johtajuutta. Vertaissuhteissa lapsi saa palautetta itsestään ja rakentaa ja tarkentaa palautteen avulla minäkuvaansa. Onnistuessaan erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa lapsi oppii luottamaan omiin taitoihinsa ja itseensä.

Vertaisryhmissä lapsella on mahdollisuus luoda sosiaaliselle kehitykselle tärkeitä ystävyysuhteita. Ystävyysuhteen luomiseen ja sen ylläpitämiseen tarvitaan sosiaalisia taitoja, ja ystävien kanssa opetellaan mm. tunteiden säätelyä, oman vuoron odottamista ja jakamista. Esiopetusikäisillä lapsilla ystävyysuhteissa korostuu erityisesti yhteisten leikkien merkitys. Jo olemassa olevat ystävyysuhteet myös helpottavat lapsen sopeutumista erilaisissa siirtymävaiheissa, esim. koulun aloituksessa.

Esiopetuksen kasvattajayhteisö vaikuttaa merkittävästi lapsen myönteisen minäkuvan ja vahvan itsetunnon muodostumiseen. Kasvattajayhteisön hyväksyvä, turvallinen palaute ja ohjaaminen vahvistavat itsetuntoa ja tukee siten myös vuorovaikutustaitojen ja sosiaalisten taitojen oppimista. On tärkeää, että jokainen kasvattaja tiedostaa omat kasvatuskäytäntönsä ja merkityksensä vuorovaikutusmallin antajana sekä pyrkii tukemaan lapsen kehitystä myönteisin, kannustavin ja lasta arvostavin keinoin.

5.3 Työskentelytaidot ja suoriutuminen päivittäistoiminnoista

Esiopetuksessa kasvattajayhteisö tukee lapsen työskentelytaitoja, joita ovat:

- oman toiminnan ohjaus ja suuntaaminen, arviointi
- tarkkaavaisuuden säätely, itsesäätely
- vastuunottamisen harjoittelu omasta toiminnasta ja oppimisesta
- itsearviointi

Esiopetuksessa tuetaan lapsen omatoimisuutta, itsenäisyyttä ja itsestä huolehtimista. Ruokailu, pukeminen, riisuminen, siisteys, omista tavaroista huolehtiminen ja päivärytmin hahmottaminen ovat osa esiopetusta. Näissä toiminnoissa opetellaan myös toisten huomiointia, auttamista, kohteliaisuutta sekä hyviä tapoja. Lapsi saa kuitenkin tarvitessaan apua ja tukea päivittäisissä toiminnoissaan.

Esiopetusikäinen lapsi harjoittelee muun muassa

- ruokailuvälineiden käyttöä
- maistelevaan uusia ruokia.
- Itsenäistä pukemista ja riisumista
- käymään WC:ssä itsenäisesti ja huolehtimaan omasta hygieniastaan
- itsestä ja omista tavaroista huolehtimista

Selkeä päivärytmi tuo lapsen elämään turvallisuutta ja mahdollisuuden ennakoita tulevia toimintoja. Päivittäistoiminnot ovat aikuisen ja lapsen sekä lasten välistä vuorovaikutusta ja ne ovat lapsen kasvun ja kehityksen sekä itsearviointin kehittymisen kannalta ensiarvoisen tärkeitä.

5.4 Leikki

Lasten mielestä parasta esiopetuksessa ovat leikki ja kaverit. Lapsen keskittyneelle leikille tulee esiopetuksessa olla tilaa, aikaa ja rauhaa. Leikki on kaiken toiminnan perusta. Leikissä lapsi harjoittelee kehittymässä olevia valmiuksiaan ja taitojaan. Leikin avulla lapsi prosessoi näkemäänsä, kokemaansa ja kuulemaansa. Leikkiessään lapsi jäsentää uusia käsitteitä mielikuvituksensa ja toimintansa avulla käyttäen kaikkia aistejaan. Leikkiessään lapsi oppii monia eri asioita sosiaalisista taidoista luovuuteen ja ongelmanratkaisuun. Leikissä lapsi usein tekee asioita, joita hän ei vielä muuten pysty hallitsemaan, esimerkiksi ”lukee” lehteä, ”neuvottelee” asioista tai ”laskee” rahoja. Lapsesta itsestään lähtevä leikki antaa hänelle mielihyvää, iloa ja tyydytystä. Lapsen itsetunto ja itseluottamus saavat vahvistusta onnistuneissa leikeissä. Seuraamalla lapsen leikkiä aikuinen saa tärkeää tietoa tämän kehityksestä, taidoista ja elämäntilanteesta.

5.5 Sisältöalueet

Kieli ja vuorovaikutus

Kieli on ajattelun ja ilmaisun väline ja tärkeää kaikelle oppimiselle. Esiopetus tukee lapsen kielen kehittymistä ja vuorovaikutusta ympäristössä, jonka erottamaton osa lapsi on itse. Kielen avulla lapsi kommunikoi ja toimii vuorovaikutustilanteissa toisten kanssa. Monet kieltä rikastuttavat leikit ja pelit tarjoavat lapsille vuorovaikutteisia tilanteita tutkia ja oppia kieltä.

Esiopetuksessa lasta rohkaistaan tekemään kysymyksiä, kertomaan ja keskustelemaan omista tunteistaan, toiveistaan, mielipiteistään ja muista ajatuksistaan sekä ilmaisemaan suullisesti havaintojaan ja päätelmiään. Ryhmän jäsenenä lapsi harjoittelee kuuntelemaan toisia lapsia sekä aikuisia ja harjoittelee osallistumaan keskusteluun ja odottamaan omaa vuoroaan.

Esiopetuksessa kieli otetaan pohdinnan kohteeksi ja lapset ohjataan kuuntelemaan puhetta sekä tutkimaan kirjoitettua kieltä, löytämään puhutun ja kirjoitetun kielen yhteys. Lapset tutustuvat lukemisen ja kirjoittamisen kannalta keskeisiin käsitteisiin sekä suomen kielen äänteisiin ja kirjaimiin.

TAVOITTEET

- rohkaista lasta ilmaisemaan itseään, ajatuksiaan, mielipiteitään, päätelmiään ja tunteitaan
- kehittää ajattelua ja mielikuvitusta
- harjoitella vuorovaikutuksen perustaitoja; keskittyminen, kuunteleminen, kysymysten esittäminen ja kysymyksiin vastaaminen, oman vuoron odottaminen ja ohjeen mukaan toimiminen
- tukea kielellisen tietoisuuden kehittymistä ja lukemaan ja kirjoittamaan oppimisen valmiuksia
- herätellä lapsen mielenkiintoa lukemaan ja kirjoittamaan oppimiseen
- edistää monivivahteisen ja luokitellun sanaston sekä hyvin kehittyneen lauserakenteen kehittymistä.

SISÄLTÖ

- puhe-, kuuntelu- ja ilmaisutaito
- ajattelu- ja käsitteenmuodostus
- sana- ja käsitevarasto
- puheen ja kirjoittamisen välisen yhteyden havainnointi ja tutkiminen

Matematiikka

Lapsella on luontaisesti myönteinen suhtautuminen matematiikkaan, jota esiopetuksessa tuetaan ja hyödynnetään. Esiopetuksessa on tärkeää, että lapsi kokee matematiikan hauskana, haastavana, jokapäiväisenä ilmiönä. Tavalliseen arkipäivään sisältyy lukuisia tilanteita, joissa matematiikkaa voidaan oppia. Kasvattajien tehtävänä on tarjota lapselle sopivan haasteellisia tehtäviä ja toimintoja ja auttaa lasta kohdentamaan huomionsa keskeisiin asioihin. Lisäksi lasta on ohjattava havaintojen tekemiseen, havainnoista keskustelemiseen, ääneen ajattelemiseen, ongelmien ratkaisemiseen ja ratkaisujen perustelemiseen.

Matemaattisen ajattelun kehittämisessä olennaista on matemaattisten sisältöjen parissa toimiminen ja keskeisiin käsitteisiin tutustuminen sekä niiden omaksuminen ja hallinta. Esiopetuksessa lapsi voi tutustua käsitteisiin välineiden ja oman toimintansa avulla monissa arkipäivän tilanteissa kuten esimerkiksi leikeissä, peleissä ja rakentelussa. Matematiikan oppimisessa tärkeää on konkreettinen tekeminen, jota käsitteellistetään matemaattisesti ja johon yhdistetään symboleja, esimerkiksi numeroita. Oppiminen tapahtuu lapsen valmiuksien mukaan.

TAVOITTEET:

- myönteinen asenne ja kiinnostuksen herättäminen
- matemaattisen ajattelun kehittyminen
- keskeisten käsitteiden omaksuminen

SISÄLTÖ:

- Luokittelu, vertaaminen, sarjoittaminen ja järjestykseen asettaminen
  - edellä mainittuihin liittyy matemaattis-looginen ajattelu
  - luokittelussa on tärkeää löytää samanlaisuudet ja erilaisuudet
  - esimerkkejä luokiteltavista ominaisuuksista: pituus, paksuus, koko, väri, muoto, materiaali, käyttötarkoitus
  - esimerkkejä vertaamiseen ja järjestykseen asettamiseen liittyvistä ominaisuuksista: massa, pituus, korkeus, leveys, ikä, tilavuus
  - sarjoittamisessa esimerkiksi erivärisiä paloja laitetaan peräkkäin tietyn säännön mukaan
- Lukukäsite
  - lapselle on tarjottava mahdollisimman paljon kokemuksia luvuista ja niitä vastaavista lukumääristä eri tilanteissa
  - luvun ja sitä vastaavan lukumäärän yhteys
  - lukuja merkitään numeroin
  - lukusanojen oikea järjestys
  - joukon jäsenten lukumäärä laskemisen avulla
  - lukujonotaidot
  - lukumäärän lisääminen ja vähentäminen
- Geometria

- tunnistaminen, vertailu ja luokittelu
- tasokuviot ja kappaleet
- Mittaaminen
  - pituus
  - massa
  - tilavuus
  - aika
  - raha

Etiikka ja katsomus

Etiikka ja katsomus- sisältöalue jakautuu seuraaviin kokonaisuuksiin:

- eettinen kasvatus
- kulttuurinen katsomuskasvatus
- uskontokasvatus ja sille vaihtoehtoinen elämänkatsomustietokasvatus tai muu opetus

ETIIKKA JA KATSOMUSALUEEN SISÄLTÖJÄ

- ristiriitojen selvittämien, anteeksi pyytäminen ja anteeksi antaminen, rehellisyys
- hyvät tavat, käsitteet oikein – väärin, hyvä – paha
- kulttuuriperinnön siirtäminen
- uskonnolliset juhlat ja pyhät
- kotikirkko ja seurakunta
- erilaisuuden ymmärtäminen ja hyväksyminen

ETIIKKA JA KATSOMUSALUEEN ERI KOKONAISUUKSIEN TAVOITTEET

Eettinen kasvatus

Esiopetuksen eettinen kasvatus sisältyy kaikkeen toimintaan ja on koko ryhmälle yhteistä. Eettinen kasvatus lähtee itsetunnon kehittymisestä ja laajenee ihmisten välisiin sosiaalisiin taitoihin ja edelleen elinympäristöön. Eettisen kasvun pohjana on lapsen kasvaminen yhteisössä, jossa hän voi tuntea, että toista ihmistä kunnioitetaan ja toisen työtä arvostetaan. Oman ryhmän säännöistä sopiminen antaa hyviä mahdollisuuksia lasten arvopohdintoihin ja valintojen tekemiseen eettisestä näkökulmasta.

TAVOITTEET:

- lapsen terveen itsetunnon ja eettisen ajattelun kehittyminen
- sosiaalisten taitojen kehittyminen, esim. ristiriitojen ratkaiseminen yhdessä toisten kanssa, anteeksipyyttäminen ja – antaminen
- toisen kunnioittaminen
- ympäristöarvojen kunnioittaminen

Kulttuurinen katsomuskasvatus

Esiopetuksessa kulttuurinen katsomuskasvatus on ryhmän kaikille lapsille yhteistä. Pääsääntöisesti kulttuurinen katsomuskasvatus sisältää asioita, jotka jokaisen Suomessa asuvan on syytä tuntea omasta uskonnollisesta ja kulttuurisesta taustastaan riippumatta. Kulttuurinen katsomuskasvatus tarjoaa mahdollisuuden tutustua suomalaisen yhteiskunnan

kulttuurisiin juuriin, joihin liittyy olennaisena kulttuuri- ja luontoperinnön tunteminen ja arvostaminen.

TAVOITTEET:

- myönteinen ja kunnioittava suhtautuminen erilaisia ihmisiä, kulttuureita ja uskontoja kohtaan
- tutustua oman katsomuksen ja muiden lapsiryhmässä edustettuina olevien uskontojen ja vakaumusten tapoihin
- luonnon ja ihmisten muovaaman elinympäristön arvostaminen
- tutustuminen Jyväskylän kulttuuri- ja luontoperintöön
- tapakasvatus

Uskontokasvatus

Esiopetuksen uskontokasvatus on ensisijaisesti enemmistön uskontokunnan mukaista. Tarvittaessa muihin uskontokuntiin kuuluville järjestetään eriyttämällä omaa uskontokasvatusta. Uskontokasvatusta toteutetaan uskonnonvapauden pohjalta kunnioittaen lapsen vanhempien vakaumusta. Huoltajan valinnan mukaan lapsen osallistuminen uskontokasvatukseen todetaan lapsen esiopetussuunnitelmassa.

TAVOITTEET

- tutustuminen oman uskonnon keskeisiin sisältöihin
- tutustuminen kirkkovuoden juhliin sekä siihen, miten ja miksi niitä vietetään

Elämäkatsomustietokasvatus

Elämäkatsomustietokasvatus on vaihtoehto uskontokasvatukselle ja tarkoitettu lähinnä uskontokuntaan kuulumattomille.

TAVOITTEET

- valmiuksien kehittyminen vakaumuksellisten kysymysten kohtaamisessa kuten ihmissuhteet, kulttuuri-identiteetti, ihmisen suhde luontoon ja yhteisöön liittyvät asiat

Muu opetus

Mikäli lapsi ei osallistu uskontokasvatukseen tai elämäkatsomustietokasvatukseen, hänelle tulee järjestää muuta opetusta, jonka sisällöstä keskustellaan yhdessä lapsen ja vanhempien kanssa.

Ympäristö- ja luonnontieto

Esiopetuksessa luonto- ja ympäristökasvatus on toiminnallista ja elämyksellistä toimintaa, johon kuuluu oleellisesti tutustuminen ympäröivään luontoon ja rakennettuun ympäristöön. Retkillä eri vuodenaikoina lapsella on mahdollisuus havainnoida ja tutkia sekä aistia luonnon ja ympäristön kauneutta ja monimuotoisuutta. Myönteiset kokemukset lähiympäristöstä ovat pohjana sen arvostamiselle ja suojelemiselle. Luonto- ja ympäristökasvatukseen sisältyy kestävä kehityksen näkökulma.

Omaan kulttuuriin tutustuminen aloitetaan lähiympäristöstä ja laajennetaan sitä mahdollisuuksien mukaan sekä oman kaupungin että vieraisiin kulttuureihin tutustumiseen. Jyvä-

kylässä on maisemallisesti, kulttuurisesti tai arkkitehtuurisesti merkittäviä paikkoja, joihin tutustutaan mahdollisuuksien mukaan. Esimerkiksi Harju, Alvar Aallon rakennukset, kaupungin kirkko jne.

Esiopetuksen vertaisryhmässä toimiminen antaa lapsella mahdollisuuden harjoitella omasta itsestä huolehtimista ja havainnoida miten oma toiminta vaikuttaa muihin ihmisiin ja ympäristöön.

TAVOITTEET

- lapsen oman ympäristösuhteen luominen
- elämysten ja myönteisten kokemusten saaminen luonnosta ja lähiympäristöstä
- herättää halu suojella luontoa ja lähiympäristöä
- tutustua kestäväen kehityksen periaatteisiin mm. lajitteluun ja kierrätykseen
- ohjata lasta liikkumaan turvallisesti omassa lähiympäristössään
- oman toiminnan merkityksen ymmärtäminen lähiympäristössä
- ohjata tekemään ympäristöystävällisiä valintoja
- tutustua suomalaiseen sekä mahdollisesti vieraisiin kulttuureihin

SISÄLTÖ

- luonnossa liikkuminen ja leikkiminen sekä jokamiehen oikeudet
- luontoon ja lähiympäristöön tutustuminen monipuolisesti kaikkien aistien avulla (luonnon ihmeiden katseleminen, kuunteleminen, haisteleminen, maisteleminen, tunnusteleminen)
- tutkiminen (esim. luonnonilmiöt, sää, kasvit, hyönteiset jne.)
- kestäväen kehityksen periaatteiden toteuttaminen (esim. jätteiden lajittelu, kierrätys, energian säästäminen)

Fyysinen ja motorinen kehitys sekä terveys

Monipuolinen liikkuminen on välttämätöntä lapsen tasapainoiselle kasvulle, kehitykselle, terveydelle ja päivittäiselle hyvinvoinnille. Varhaiskasvatuksen liikunnan suositusten mukaan esiopetusikäinen lapsi tarvitsee vähintään kaksi tuntia päivässä reipasta ja hengästyttävää liikuntaa. Esiopetuksessa tarjotaan mahdollisuuksia vapaaseen ja ohjattuun liikkumiseen ja leikkiin sekä sisällä että ulkona eri vuodenaajat huomioiden. Liikunta edistää lapsen oppimisvalmiuksia, käsitteiden oppimista ja terveen itsetunnon kehittymistä. Liikunnassa lähtökohtana on oman kehon hahmottaminen sekä kehon liikkeiden hallinta. Liikuntaa on helppo sisällyttää muihin sisältöalueisiin, sillä lapsella on luontainen liikkumisen tarve ja mieltymys toiminnallisuuteen. Lasta ohjataan huolehtimaan omasta terveydestään ja turvallisuudestaan arkipäivän eri tilanteissa.

TAVOITTEET:

- liikkumisen ilon, erilaisten elämysten ja myönteisten kokemusten saaminen
- itsetunnon vahvistaminen
- fyysisen kunnon (mm. lihasvoima ja -kestävyys, hengitys- ja verenkiertoelimistön kestävyys) kehittäminen
- motorisen kunnon (mm. tasapaino, nopeus, koordinaatio) kehittäminen
- sosiaalisten taitojen kehittäminen
- motoristen perustaitojen harjaantuminen

- lapsen luontaisen liikunnan halun tukeminen
- kehonhallinnan kehittyminen
- havaintomotoristen taitojen harjaannuttaminen
- terveyden edistäminen ja terveellisten elämäntapojen oppiminen

SISÄLTÖ:

- liikkuminen erilaisissa ympäristöissä eri vuodenaikoina; ohjataan lapsia liikkumaan turvallisesti
- monipuoliset liikuntamuodot
- erilaiset liikuntaleikit ja pelit
- erilaisten liikunta-, leikki- ja työskentelyvälineiden sekä telineiden käyttäminen
- terveelliset ruokailutottumukset, riittävä lepo ja ulkoilu sekä henkilökohtaisesta hygieniasta huolehtiminen

Taide ja kulttuuri

Esiopetuksessa taiteeseen ja kulttuuriin liittyvät asiat ovat osa lapsen luontaista elämää ja ympäristöä. Taide ja kulttuuri ovat kokemuksia, joissa yhdistyvät elämyksellisyys, luovuus, ongelmanratkaisu ja oivallus. Lapsessa herää kiinnostus esteettistä maailmaa, luontoa, ympäristöä sekä taidetta kohtaan. Lapsi saa kokemuksia ja elämyksiä kaikkien aistien avulla sekä tekemällä itse että seuraamalla toisten toimintaa; taiteessa lapsi on sekä tekijä että vastaanottaja.

Esiopetuksessa taide- ja kulttuurikasvatusta toteutetaan sekä eri taidealueiden kokonaisuuksina että integroiden muuhun oppimiseen, opetukseen ja toimintaan. Keskeisiä taide- ja kulttuurimuotoja ovat *kuvaamataito ja kädentaidot, draama, musiikki ja tanssi sekä mediakasvat*. Nämä aihealueet tarjoavat runsaasti mahdollisuuksia lapsen omalle luovuudelle ja ilmaisulle. Myös lapsen kulttuurinen identiteetti vahvistuu ja hän oppii ymmärtämään omaa monimuotoista kulttuuriperintönsä.

Jyväskylässä esiopetusikäisillä lapsilla on mahdollisuus tutustua kotikaupungin taide- ja kulttuuritarjontaan sekä käsityöperinteeseen käymällä teatterissa, taidenäyttelyissä, konserteissa, kirjastossa ja museoissa. Kaupungissa työskentelevien taiteilijoiden tuotantoon ja tekemiseen perehtyminen rikastuttaa lapsen kokemuksia ja syventää perinne-, kulttuuri- ja taidetietoisuutta.

Jyväskylässä esiopetus toimii myös yhteistyössä Kulttuuriantin kanssa. Kulttuuriantin on osa valtakunnallista lastenkulttuurikeskusta Taikalamppua, jonka tehtävänä on lasten ja nuorten kulttuuripalvelujen tukeminen ja saavutettavuuden parantaminen. Jyväskylässä Kulttuuriantin tarjoaa esiopetusikäisille lapsille eri taiteenalojen työpajoja ja tapahtumia mm. käsityömuuseossa, kirjastoissa sekä myös omassa päiväkodissa/koulun esiopetusluokissa. Lisäksi Kulttuuriantin järjestää taidekasvatukseen liittyvää täydennyskoulutusta lasten- ja nuorten kanssa työskenteleville aikuisille.

Kuvaamataito ja kädentaidot

Esiopetuksessa kuvaamataidon ja kädentaitojen lähtökohtana on lapsen oma kokemusmaailma ja tavoitteena on lapsen kokonaisvaltainen kehitys. Lapsi saa esteettisiä kokemuksia ja monipuolisia mahdollisuuksia ilmaista itseään. Hän oppii huomaamaan ja tekemään erilaisia havaintoja ja ratkaisuja sekä luottamaan itseensä ja arvostamaan omaa ja toisten lasten työskentelyä ja tuotoksia.

KUVAAMATAIDON JA KÄDENTAITOJEN TAVOITTEET

- hienomotoriikan harjoittelu
- havaintokyvyn harjaaminen
- pitkäjänteinen työskentely
- erilaisiin materiaaleihin, välineisiin ja työtapoihin tutustuminen
- työskentely-ympäristöstä ja -välineistä huolehtiminen
- oman ja muiden töiden tutkiminen ja arvostaminen
- avaruudellisen hahmottamisen tukeminen
- ajattelu- ja ongelmanratkaisukyvyt kehittyminen
- taiteen käyttäjäksi kasvaminen

KUVAAMATAIDON SISÄLLÖT

- piirtäminen
- maalaaminen
- muotoaminen
- rakentelu
- painanta
- grafiikka
- kuvien katselu ja niiden havainnointi
- vierailut taidenäyttelyihin ja museoihin

KÄDENTAITOJEN SISÄLLÖT

- askartelu
- tekstiilityö
- tekninen työ

Draama

Draama on esiopetuksessa taidemuoto ja opetusmenetelmä, joka on tavoitteellista ja kasvatuksellista ryhmätoimintaa. Draama perustuu teatteritaiteeseen, roolileikkiin sekä taiteiden väliseen yhteistyöhön. Lapsella on mahdollisuus yhdistää omaehtoisella tavalla kehollista, sanallista, kuvallista ja musiikillista ilmaisua. Draama mahdollistaa opittujen tietojen ja taitojen yhdistämisen kokonaisvaltaisten elämysten ja kokemusten kautta. Draamatyöskentelyssä voidaan liittää useita sisältöalueita toisiinsa samanaikaisesti.

TAVOITTEET

- tarjota kokemuksia omasta osaamisesta ja omista vahvuuksista
- rohkaista lasta eläytymään ja ilmaisemaan itseään
- tukea lasta tunteiden tunnistamisessa, ilmaisemisessa ja vastaanottamisessa
- antaa lapselle mahdollisuus oppia uusia asioita kokemusten ja elämysten kautta
- tukea ryhmässä toimimisen valmiuksia

SISÄLTÖ

- ohjattu ja vapaa roolileikki
- ilmaisuharjoitukset
  - improvisaatio ja mielikuvaharjoitukset
  - aisti-, rentoutumis-, tunnetila-, keskittymis- ja kontaktileikit
  - puhe- ja ääniharjoitukset

- keskustelu ja kertominen
- teatteri
  - nukketeatteri, pöytä- ja varjoteatteri
  - pantomiimi
  - lasten omat esitykset
  - teatterivierailut mahdollisuuksien mukaan

Musiikki ja tanssi

Esiopetuksen musiikkikasvatus on elämyksellistä, toiminnallista ja kokonaisvaltaisesti lapsen kasvua ja kehitystä tukevaa toimintaa, jossa on tärkeää musiikin tekemisen ja kokemuksen ilo yhdessä muiden lasten ja aikuisten kanssa. Musiikkikasvatuksen avulla lapsella on mahdollisuus kuunnella, aistia, havainnoida ja tuottaa musiikkia sekä löytää näin oma musikaalisuutensa. Musiikin rytmi on tärkeä pohja kaikelle oppimiselle. Musiikkia liitetään luontevasti muihin sisältöalueisiin.

TAVOITTEET

- myönteisen asenteen ja kiinnostuksen herättäminen musiikkia kohtaan monipuolisten musiikillisten elämysten ja kokemusten kautta
- lapsen keskittymis- ja kuuntelutaitojen kehittyminen
- lapsen laulu- ja soittotaitojen kehittyminen
- luovan ilmaisukyvyn ja ongelmaratkaisukyvyn kehittyminen
- mielikuvituksen ja tunne-elämän kehittyminen
- musiikin eri lajeihin tutustuminen
- musiikin peruskäsitteisiin tutustuminen
- musiikkiperinteen säilyttäminen ja siirtäminen

SISÄLTÖ

- kuunteleminen ja kuullusta keskusteleminen
- rytmi (tavu-, perus- ja sana- eli melodiarytmi)
- laulaminen ja äänenkäyttö
- soittaminen (rytmi- ja kehosoitimet)
- musiikkiliikunta ja tanssi
- improvisointi (laulut, melodiat, rytmit, tanssit)
- muu luova ilmaisu
- konsertit
- musiikin peruskäsitteet (melodia, rytmi, tempo, rakenne ja dynamiikka)

Mediakasvatus

Esiopetuksessa mediakasvatuksella tarkoitetaan median tutkimista ja tuottamista. Mediakulttuuri, jossa elämme, on osa myös lasten arkea. Siksi taito tulkita mediaa on tärkeää. Media vaikuttaa lasten elämänrytmiin, mielipiteiden muodostumiseen, tapakulttuuriin, kielenkäyttöön ja käyttäytymiseen. Kyky ymmärtää mediaa eli mediataju kehittyy vähitellen ja parhaiten itse tekemällä.

TAVOITTEET

- lapsi tutustuu erilaisiin tiedonhankinta- ja viestintävälineisiin. Näitä ovat esim. lehdet, elokuvat, televisio, tietokone, radio, kamera, puhelin, mainokset.

- lapsi oppii suodattamaan ja arvioimaan median välittämiä sisältöjä ja harjaantuu kriittiseksi mediankäyttäjäksi.
- lapsi oppii käyttämään asianmukaisesti erilaisia viestimiä.

SISÄLTÖ

- sanoma- ja aikakauslehtiin tutustuminen
- tietokoneen käyttöön tutustuminen
- elokuvien katsominen ja niistä keskusteleminen
- äänien ja kuvien tulkitseminen
- äänien ja kuvien tuottaminen

6. Esiopetuksen yleinen tuki

6.1 Yhteistyö kodin kanssa

Lapsen huoltajilla on ensisijainen vastuu lapsen kasvatuksesta ja hyvinvoinnista. Kasvattajayhteisön tehtävänä on esiopetuksessa tukea kotien kasvatustyötä. Yhteinen kasvatusvastuu toteutuu parhaiten yhdistämällä huoltajien asiantuntemus omasta lapsestaan sekä esiopetuksen kasvattajayhteisön asiantuntemus omasta alastaan. Yhteistyö perustuu lapsen ja perheen tarpeisiin. Avoin ja luottamuksellinen yhteistyö kodin ja esiopetuksen välillä tukee sekä perheen että esiopetuksen kasvattajayhteisön kasvatustyötä.

Esiopetuksen aloitusvaiheessa laaditaan yhteistyössä huoltajien ja kasvattajayhteisön kanssa lapsen esiopetuksen suunnitelma, jota toteutetaan, seurataan ja arvioidaan yhdessä esiopetusvuoden aikana. Lapsen esiopetussuunnitelman avulla pyritään turvaamaan parhaat edellytykset lapsen kehitykselle ja oppimiselle.

Erilaiset kasvatusyhteistyöhankkeet tukevat kodin ja esiopetuksen välistä yhteistyötä. Kodin ja esiopetuksen yhteistyö on jatkumoa varhaiskasvatuksen kasvatuskumppanuudelle ja sillä luodaan pohjaa myöhemmälle kodin ja koulun yhteistyölle.

6.2 Lapsen esiopetuksen suunnitelma

Jyväskylässä lapsen esiopetussuunnitelma on osa lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan jokaiselle päivähoidopalveluja käyttävälle lapselle yhteistyössä vanhempien kanssa. Näin ollen monella esiopetuksen aloittavalla lapsella on jo olemassa varhaiskasvatussuunnitelma, jota täydennetään esiopetusvuodelle asetettavilla tavoitteilla. Esiopetussuunnitelmassa painottuvat oppimisen kannalta keskeiset asiat kuten lapsen tiedonhalu ja uteliaisuus, keskittyminen, ohjeitten mukaan toimiminen, kyky innostua, pitkäjänteisyys ja ryhmän jäsenenä toimiminen.

Lapsen esiopetussuunnitelmaan kirjattavat tavoitteet ja toimintatavat sovitaan yhdessä vanhempien kanssa keskustellen. Suunnitelmaan kirjataan lapselle tärkeitä kokemuksia, vahvuuksia ja mielenkiinnon kohteita sekä hänelle asetettuja yksilöllisiä tavoitteita ja mahdollisia tukitoimia. Myös lapsen omat kokemukset ja toiveet kirjataan esiopetussuunnitelmaan.

Lapsen esiopetussuunnitelmaan kirjattujen tavoitteiden toteutumista arvioidaan kasvattajayhteisössä säännöllisesti ja vanhempien kanssa sopimuksen mukaan, viimeistään keväällä käytävässä arviointikeskustelussa. Vanhemmat toimittavat lapsen esiopetuksen suunnitelman lapsen mukana alkuopetukseen. Esiopetuksen päätyttyä lapsi saa todistuksen esiopetukseen osallistumisesta.

6.3 Arviointi

Esiopetuksen laadun toteutumiseksi ja vaikuttavuuden selvittämiseksi tarvitaan säännöllistä seuranta- ja arviointia. Arvioimalla saadaan tietoa siitä miten suunnitelmat ja asetetut tavoitteet ovat toteutuneet. Arvioinnin pohjalta tunnistetaan onnistumisen ja epäonnistumisen alueet toiminnassa sekä tehdään kehittämissuunnitelmat.

Esiopetuksen tavoitteiden toteutumista arvioidaan koko kaupungin tasolla, yksikötasolla ja lapsikohtaisesti. Arviointimenetelminä käytetään tällä hetkellä pääasiassa kehityskeskusteluja, arviointikeskusteluja, kyselyitä ja lasten haastatteluja. Haasteena on kehittää nykyistä arviointijärjestelmää entistä johdonmukaisemmaksi, monipuolisemmaksi ja toimivammaksi kehittämistyön välineeksi.

6.4 Esiopetuksen oppilashuolto

Esiopetuksen oppimisympäristön terveyden ja turvallisuuden edistäminen ja lapselle tarjottava tuki

Esiopetuksen oppilashuollon tavoitteena on osana varhaiskasvatusta luoda terve ja turvallinen kasvu- ja oppimisympäristö, jossa lapsen kehityksen ja oppimisen esteet tunnistetaan ja niihin puututaan mahdollisimman varhain. Tämä mahdollistaa lapsen sujuvan ja joustavan siirtymisen hänelle sopivaan koulumuotoon.

Lapsen kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista huolehtii ammattitaitoinen henkilökunta yhdessä huoltajien kanssa. Lapsen kehityksen seuranta ja arviointi sekä huoltajien kanssa käydyt keskustelut auttavat kasvattajayhteisöä huomaamaan lapsen vahvuudet ja mahdolliset tuen tarpeet. Esiopetuksen kasvatusyhteisöllä tulee olla valmiudet tunnistaa lapsen terveyttä ja hyvinvointia uhkaavat tekijät ja tarvittaessa puuttua kehitysriskeihin ennaltaehkäisevin keinoin lapsen kehityksen turvaamiseksi.

Esiopetuksessa lasten fyysisen ja psyykkisen hyvinvoinnin perustana ovat aikuisen ja lapsen välinen sekä lasten keskinäinen vuorovaikutus, myönteinen ilmapiiri ja toisista välittäminen. Lasten psyykkinen ja sosiaalinen hyvinvointi turvataan suunnittelemalla toiminta esiopetuksen opetussuunnitelman mukaiseksi ja asettamalla kullekin lapselle kasvua, kehitystä ja oppimista edistävät yksilölliset tavoitteet. Tärkeää on vahvistaa lapsen tervettä itsetuntoa lämmihenkinen vuorovaikutuksen ja myönteisten oppimiskokemusten avulla. Oppimisympäristön on oltava lisäksi turvallinen ja terveellinen. Edellä mainittujen periaatteiden ja tavoitteiden toteutuminen edellyttää, että henkilöstön määrä ja ryhmäkoot noudattavat asetettuja määräyksiä ja suosituksia ja että terveys ja turvallisuus otetaan huomioon sovittaessa kasvatuksellisia periaatteita. Turvallisessa oppimisympäristössä tilat ja välineet ovat tarkoituksenmukaiset ja täyttävät turvallisuusnormit. Sisäilman laatua seurataan ja tarvittaessa ryhdytään asian vaatimiin toimenpiteisiin.

Yhteistyö kodin, varhaiskasvatuksen ja koulun kanssa sekä oppilashuollon ja muiden asiantuntijoiden kanssa

Lapsen hyvinvoinnin turvaamiseksi tehdään tiivistä moniammatillista yhteistyötä. Moniammatillisessa yhteistyössä esiopetuksen kasvattajayhteisöä tukee kiertävä erityislastentarhanopettaja (päivähoidon esiopetus) ja erityisopettaja (koulun esiopetus). Yhdessä huoltajien kanssa pohditaan muiden palveluiden tarvetta (avoterveydenhuolto esim. neuvola/kouluterveydenhuolto, psykologipalvelut, perheneuvola, puhe- toiminta- tai fysioterapia). Erikoislääkärin lausunnon perusteella lapsi voi saada hoitotukea (Kela), joka mahdollistaa yksityisten terapiapalveluiden käytön. Yhteistyötä tehdään myös sosiaalityön, koulukuraattorin ja maahanmuuttajapalveluiden kanssa. Tarvittaessa arvioidaan henkilökohtaisen tai ryhmäavustajan tarve.

Esiopetuksessa noudatetaan varhaiserityiskasvatuksen linjauksia (päivähoidon esiopetus) ja erityisopetussuunnitelmaa ja menettelytapaohjeita (koulun esiopetus) lapsen erityisen tuen turvaamiseksi. Oppilashuollon järjestelyissä huomioidaan myös muut olemassa olevat suunnitelmat (esimerkiksi lapsi- ja nuorisopoliittinen ohjelma ja mielenterveyssuunnitelma).

Toimenpiteet sekä työn- ja vastuunjako ongelma- ja kriisitilanteiden ehkäisemiseksi ja hoitamiseksi

Toimintayksiköissä on olemassa pelastussuunnitelma, johon sisältyy kriisisuunnitelma. Päivähoidon esiopetuksessa on käytössä APUA -mappi, johon sisältyy kiusaamiseen ja kiusaamisen ehkäisyyn liittyvät suunnitelmat. Toimintayksikön johtajan vastuulla on, että kaikki työntekijät ovat tietoisia yksikkönsä turvallisuussuunnitelman sisällöstä. Turvallisuussuunnitelmaa käsitellään koko työyhteisön kanssa toimintakauden alussa. Toimintayksiköissä laaditaan kaikkien tuntemat käyttäytymissäännöt, joiden noudattamista valvotaan. Kaikkien työntekijöiden vastuulla on toimintaympäristön turvallisuuden seuraaminen ja epäkohtiin puuttuminen turvallisuussuunnitelman mukaisesti. Turvallisuuskasvatus on osa esiopetuksen opetussuunnitelmaa.

Ruokailun järjestämisessä huomioon otettavien terveys- ja ravitsemustottumusten ja tapakasvatuksen toteuttaminen

Ruokailu edistää lapsen fyysistä ja psyykkistä hyvinvointia ja ylläpitää vireyttä päivän aikana. Esiopetuksessa lapsille tarjotaan riittävät, ravitsemussuosituksen mukaiset ateriat. Lapsen terveyttä edistäviä, monipuolisia ruokatottumuksia tuetaan ja lapsia ohjataan hyviin ruokailutapoihin. Ruokailutilanteissa lapset oppivat myös toisten huomioon ottamista. Ruokailun järjestämisessä otetaan huomioon lasten yksilölliset tarpeet ja ravitsemuksellisista tai kulttuurisista syistä johtuvat erityisruokavaliot.

Esiopetuksen kuljetuksissa yleiselle turvallisuudelle asetettujen tavoitteiden toteuttaminen

Lapsen esiopetuspaikkaa suunniteltaessa otetaan huomioon lapsen kokonaispäivä esimerkiksi aamu- tai iltapäivän hoitopaikan tarpeen kannalta ja suunnitellaan esiopetukseen ja sieltä pois kulkemiseen mahdollisimman turvallinen kokonaisuus.

Esiopetuksen ja päivähoidon henkilöstö yhdessä huoltajien kanssa huolehtii siitä, että jokaisen lapsen matka esiopetukseen ja sieltä pois on turvallinen. Huoltajat ovat pääasiassa vastuussa esiopetukseen osallistuvan lapsensa kuljetuksista tai hakemisesta. Jos lapsen matka kotoa tai päivähoitosta esiopetukseen ja esiopetuksesta kotiin tai päivähoitoon on yli viisi kilometriä tai mikäli kyseinen matka lapsen ikä ja muut olosuhteet huomioiden muodostuu lapselle liian vaikeaksi, rasittavaksi tai vaaralliseksi, on hänellä oikeus maksuttomaan kuljetukseen tai kuljetuskorvaukseen. Erikseen voidaan tarvittaessa sopia myös muista järjestelyistä lapsen turvallisen matkan takaamiseksi.

On suositeltavaa, että kukin esiopetusta antava yksikkö sopii jokaisen huoltajan kanssa erikseen esimerkiksi lapsen esiopetussuunnitelman yhteydessä, miten lapsen kulkeminen esiopetukseen ja sieltä pois järjestetään.

7. Erityistä tukea tarvitsevien lasten esiopetus

Esiopetuksessa olevalla lapsella voi olla aikaisemmin todettu tuen tarve tai huoltajilla, varhaiskasvatuksen kasvatushenkilöstöllä tai muilla asiantuntijoilla herää huoli lapsesta esiopetusvuoden aikana. Lapsi voi tarvita tukea muun muassa kielellisellä alueella, tarkkaavaisuuden ylläpitämisessä ja kohdentamisessa, muistissa, kehon hahmottamisessa, motorisissa toiminnoissa, havaintotoiminnoissa tai tunne-elämän ja sosiaalisen kehityksen alueella.

Huoltajilla on oman lapsensa asiantuntemus, ensisijainen kasvatusoikeus ja -vastuu. Henkilöstöllä on koulutuksen ja kokemuksen antama ammatillinen tietämys lapsen kehityksestä ja oppimisesta ryhmässä. Kasvatuskumppanuuden periaatteen mukaisesti huoltaja ja henkilöstö sitoutuvat toimimaan yhdessä lasta tukien. Erityislastentarhanopettaja ja/ tai koulun erityisopettaja ovat mukana arvioimassa lapsen tuen tarpeita ja suunnittelemassa toiminnan järjestämistä. Erityisopettaja toimii usein yhteistyön koordinoijana.

Erityistä tukea tarvitseva lapsi voi saada esiopetusta lähipäiväkodin, lähikoulun tai jonkun muun koulun esiopetusryhmässä tai muussa lapsen kehitystasoa vastaavassa ryhmässä. Esiopetus voidaan järjestää myös integroidussa pienryhmässä.

Myös erityisen tuen tarpeessa olevien lasten esiopetuksessa korostuu kasvatustoiminnan mukauttaminen, mikä tarkoittaa toiminnan ja ympäristön suunnittelua ja toteuttamista lapsen yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Toimintaan sisällytetään tällöin pienryhmä-, pari- tai yksilöohjausta, toiminnan menetelmien ja sisältöjen tarkentamista, perustaitojen harjaanuttamista ja lapsen itsetunnon ja vuorovaikutustaitojen vahvistamista sekä kuntoutuksellisia elementtejä, esimerkiksi opetuksen, päiväjärjestyksen ja ympäristön strukturoimista. Tavoitteena on tukea lasta omassa ympäristössään, ryhmän jäsenenä.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan, vasuun, sisältyy esiopetusvuotta koskeva osio. Tähän yksilölliseen esiopetuksen suunnitelmaan kirjataan Jyväskylän kaupungin linjausten mukaisesti yhteistyössä huoltajien ja muiden asiantuntijoiden kanssa kuvaus lapsen vahvuuksista ja oppimisvalmiuksista, erityistarpeista sekä oppimisen ja kehityksen tukemisen tavoitteista, oppimisympäristön suunnittelusta, oppimisen tavoitteista sekä toiminnan toteutuksesta, arvioinnista ja seurannasta. Erityisen tuen tarpeet, tukitoimet ja muut tukipalvelut, esimerkiksi terapiat ja kuntoutusohjaus, kootaan vielä lapsen vasun Erityisen tuen tarpeet -osioon.

Jos lapsella on oikeus pidennettyyn oppivelvollisuuteen, joka alkaa kuusivuotiaana, voi perhe hakea lasta vapaaehtoiseen, maksuttomaan esiopetukseen sinä vuonna kun lapsi täyttää viisi vuotta. Lapsen perusopetukseen siirtymistä suunnitellaan ja valmistellaan jo varhaisessa vaiheessa esiopetusvuonna. Yhdessä huoltajien, kasvatushenkilöstön ja koulun sekä muiden asiantuntijoiden kanssa arvioidaan lapsen kehitystä ja mahdollista tuen tarvetta ja toteuttamista koulutyössä.

8. Eri kieli- ja kulttuuriryhmien sekä erityiseen pedagogiseen järjestelmään tai periaatteeseen perustuva esiopetus

Saamenkieliset

Saamenkielisten esiopetusoppilaiden esiopetuksessa noudatetaan Jyväskylän esiopetussuunnitelmaa soveltuvin osin ja Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisia säädöksiä.

Romanikieliset

Jyväskylän kaupungissa järjestetään eri kieli ja kulttuuritaustaisten lasten esiopetus muun esiopetuksen yhteydessä päiväkodeissa tai koulun esiopetusryhmässä ja toteutetaan lasten taustat huomioiden noudattamalla esiopetuksen yleisiä kasvatus ja oppimistavoitteita. Esiopetuksessa tuetaan suomen kielen kehittymistä sekä ohjatuissa että vapaissa sosiaalisissa tilanteissa. Erilaisten opetusjärjestelyin esim. pienryhmien käytöllä pyritään edistämään lapsen kouluvalmiuksien saavuttamista esiopetusvuoden aikana. Tavoitteena on, että romanilapsi saisi edellytyksiä toimia kahdessa kulttuurissa ja hyvät valmiudet koulun aloittamiseen.

Lapsen identiteetin rakentumiselle on tärkeää, että hänen omaan kulttuuriinsa kuuluvia asioita arvostetaan. Romanikulttuurissa arvostetaan perinteisesti lasten kotihoitoa ja jotkut romanivanhemmat haluavat suojella lapsiaan valtakulttuurin negatiivisiksi koetuita vaikutuksilta. Romanilasten päivähoito ja osallistuminen esiopetukseen ovat vasta yleistymässä. Yhteistyö kotien kanssa on erityisen tärkeää, jotta romanivanhemmat tiedostaisivat varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen merkityksen lapsen myöhemmälle koulumenestykselle, jatko-opiskelumahdollisuuksille ja työelämään sijoittumiselle.

Vanhempien niin halutessa esiopetusikäisellä lapsella on mahdollisuus osallistua opetus-toimen järjestämään romanikielen opetukseen. Opetus järjestetään jossakin Jyväskylän kouluista kerran viikossa, kahden tunnin mittaisena. Vanhemmat kuljettavat lapsen romanikielen ryhmään.

Viittomakieliset

Viittomakielisten lasten esiopetuksessa noudatetaan Jyväskylän esiopetussuunnitelmaa ja Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden keskeisiä lähtökohtia. Opetuksen kielelliset tavoitteet ja pedagogiset ratkaisut kytkeytyvät läheisesti lasten kielitaustaan, joka otetaan erityisesti huomioon laadittaessa lapsen esiopetuksen suunnitelmaa tai henkilökohtaista opetuksen järjestämistä koskevaa suunnitelmaa. Lapsen kielellisen ja sosiaalisen kehityksen edistämiseksi on tärkeää suunnitella huolellisesti lapsen esiopetussijoitus. Esiopetuksessa lasta harjaannutetaan mahdollisuuksien mukaan myös tulkin käyttöön.

Maahanmuuttajataustaisten lasten esiopetus

Maahanmuuttajataustaisten lasten esiopetus järjestetään päiväkodin tai koulun esiopetusryhmässä. Opetus on mahdollista järjestää myös perusopetukseen valmistavana opetuksena tai esiopetuksen ja perusopetukseen valmistavan opetuksen yhdistelmänä. Maahanmuuttajataustaiset lapset osallistuvat esiopetusryhmän toimintaan Jyväskylän kaupungin esiopetussuunnitelman, oman henkilökohtaisen esiopetussuunnitelmansa ja siihen kirjattujen kotoutumista tukevien toimenpiteiden mukaisesti.

Maahanmuuttajataustaisten lasten esiopetuksessa tuetaan lapsen omaa kulttuuria ja äidinkielen kehittymistä mahdollisuuksien mukaan sekä annetaan suomi toisena kielenä (S2) -opetusta. S2-opetusta toteutetaan osana päivittäistä esiopetustoimintaa, yksilö-, pari- ja pienryhmäopetuksena sekä S2-pienryhmissä. S2-opetuksessa käytetään hyödyksi esiopetuksen materiaaleja ja erillisiä S2-opetukseen tarkoitettuja materiaaleja. Maahanmuuttajalasten kieltä ja muuta kehitystä arvioidaan arjen toiminnassa ja erilaisia havainnointi- ja arviointimenetelmiä apuna käyttäen.

Suomalaiseen kulttuuriin ja tapoihin liittyvien asioiden ohella esiopetukseen sisällytetään maahanmuuttajataustaisten lasten omaa kulttuuria. Lasten hyvä äidinkielen taso on pohjana toisen kielen oppimiselle. Vanhemmilla on ensisijainen vastuu äidinkielen opettamisesta ja tukemisesta. Työntekijöiden tehtävänä on tiedottaa vanhemmille äidinkielen merkityksestä oppimiselle ja kuinka vanhemmat voivat tukea lapsen äidinkielen kehittymistä. Mahdollinen kieliavustaja tukee lasten äidinkieltä esiopetuksen kasvattajayhteisön ohjaamana. Jos vanhemmat haluavat, voi maahanmuuttajataustainen lapsi osallistua opetustoimen järjestämään oman äidinkielen opetukseen. Opetus järjestetään, jos ryhmään ilmoittautuu vähintään neljä lasta. Opetus tapahtuu kaupungin eri kouluissa kerran viikossa kaksi tuntia kerrallaan. Vanhemmat kuljettavat lapset äidinkielen opetuksen ryhmiin.

Eriyiseen pedagogiseen järjestelmään tai periaatteeseen perustuva esiopetus

Kunta voi esiopetuksen järjestäjänä ostaa palvelun esimerkiksi yksityiseltä palveluntuottajalta, jolla voi olla toimintansa taustalla erilaisia pedagogisia tai tiettyyn periaatteeseen tai kieleen liittyviä tavoitteita. On tärkeää, että valitessaan erityiseen pedagogiseen järjestelmään tai periaatteeseen perustuvan esiopetuksen lapselleen, huoltaja saa riittävästi tietoa käytettävästä toimintafilosofiasta ja opetuksen erityistavoitteista.

Erityiseen pedagogiseen järjestelmään tai periaatteeseen perustuvan esiopetuksen palveluntuottajan tulee oman yksikkönsä esiopetussuunnitelmassa kuvata esiopetuksen yhteisten tavoitteiden ja toimintatapojen lisäksi oman toimintansa erityispiirteet ja tavoitteet.

9. Esiopetuksen opetussuunnitelman laatiminen

Opetussuunnitelman perusteet on normi, joka toimii kansallisena kehyksenä opetussuunnitelman laadinnalle. Paikallisissa opetussuunnitelmissa tarkennetaan perusteissa määriteltyjä tavoitteita ja sisältöjä ja niiden pohjalta luodaan toiminnallisia kokonaisuuksia.

Opetussuunnitelma tulee siis laatia perusteiden pohjalta, ja sen lisäksi siinä otetaan huomioon kunnan omaleimaisuus sekä muut kunnassa tehdyt lapsia ja koulutusta koskevat päätökset. Esiopetuksen opetussuunnitelmasta tulee käydä ilmi myös päiväkodin tai koulun toimintaympäristö ja sen antamat mahdollisuudet sekä kuvaus opetuksen toteuttamisesta. Opetussuunnitelman tulee ohjata opettajan suunnittelua ja toimia hänen työvälineenään.

Opetussuunnitelma voidaan laatia kuntakohtaisena, alueittaisena tai päiväkotitai koulu-kohtaisena sen mukaan, kuin opetuksen järjestäjä päättää. Mikäli kunnassa toimii yksityisiä esiopetuksen toteuttajia, joilta kunta ostaa esiopetuspalvelut, on päätettävä myös näiden opetussuunnitelman laatimisesta ja hyväksymisestä. On pyrittävä siihen, että mahdollisimman moni opetusta toteuttava henkilö osallistuisi opetussuunnitelman laadintaan, jotta sitoutuminen sen noudattamiseen varmistuisi. Myös lasten huoltajien on voitava vaikuttaa työhön varsinkin opetussuunnitelman kasvatustavoitteita suunniteltaessa.

Käytännön järjestelyistä määrätään vuosittain laadittavassa perusopetusasetuksen 9 §:n mukaisessa suunnitelmassa. Esiopetuksen opetussuunnitelmasta tulee ilmetä seuraavat seikat sen mukaan, kuin opetuksen järjestäminen edellyttää:

- esiopetuksen toiminta-ajatus
- esiopetuksen oppimisympäristön kuvaus
- esiopetuksen mahdolliset painotukset
- esiopetuksessa noudatettavat täsmennetyt kasvatus- ja oppimistavoitteet
- esiopetuksen pedagoginen toteuttaminen
- erityistä tukea tarvitsevien lasten esiopetuksen järjestäminen
- eri kieli- ja kulttuuriryhmiin kuuluvien lasten esiopetuksen järjestäminen
- yhteistyö muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kanssa
- yhteistyö kotien kanssa
- yhteistyö esiopetuksen toteuttamiseen osallistuvan henkilöstön kesken
- opetuksen tukipalvelut ja yhteistyö muiden asiantuntijoiden kanssa
- yhteistyö muiden tahojen kanssa
- esiopetuksen järjestäminen yhdistetyissä ryhmissä
- lapsen esiopetuksen suunnitelman laatimisen periaatteet
- lapsen kehittymisen ja oppimisen seuranta sekä arviointi
- esiopetukseen osallistumisesta annettava todistus
- toiminnan toteutumisen jatkuva arviointi.

Esiopetusta säätelevät lait ja asetukset (Liite 1.)

Perusopetuslaki 1998/628

Perusopetusasetus 1998/852

Asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 1998/986

Laki lasten päivähoidosta 1973/239

Kasvatus- ja opetussuunnitelmia ohjaavat ja säätelevät asiakirjat (Liite 2.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2003

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2000

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004

Lähteet (Liite 3.)

Kankaanranta, M. ja Gustafsson, M. 2003. Esiopetus Jyväskylässä – Selvitys esiopetuksen toteuttamisesta Jyväskylän kaupungissa toimintavuosina 2000–2002. Jyväskylän kaupungin opetusviraston julkaisusarja A7:2003.

Esiopetustyöryhmä 2005–2008 (Liite 4.)

Merja Adenius-Jokivuori, kehittämissyksikön johtaja, Lasten päivähoitopalvelut (pj. 31.7.2007 saakka)

Päivi Koivisto, päiväkodinjohtaja, Lasten päivähoitopalvelut (pj.1.8.2007 alkaen)

Mervi Inkinen, lastentarhanopettaja, Lasten päivähoitopalvelut

Tuula Jaatinen, lastentarhanopettaja, Lasten päivähoitopalvelut

Päivi Lahti, esiopetusluokan opettaja, Opetuspalvelukeskus

Taru Lahtinen, päiväkodinjohtaja, Lasten päivähoitopalvelut

Eino Leisimo, opetusjohtaja, Opetuspalvelukeskus

Meri Lumela, rehtori, Opetuspalvelukeskus (1.4.2005 alkaen)

Siiri Mero, lastentarhanopettaja, Lasten päivähoitopalvelut

Leena Pekkola, kiertävä erityislastentarhanopettaja, Lasten päivähoitopalvelut

Pirjo-Liisa Poikonen, yliassistentti Jyväskylän yliopisto, varhaiskasvatuksen laitos